

SHARTNOMA ASOSIDAGI HARBIY XIZMATCHILAR BILAN PSIXOLOGIK MASLAHAT O‘TKAZISHDA ETIKA VA MAXFIYLIK MASALALARI

Rafiyev Djamxur Rabbimkulovich

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi shartnoma asosidagi harbiy xizmatchilar bilan psixologik maslahat o'tkazishda etik va maxfiylik masalalari o'rganiladi. Harbiy xizmatchilar, ularning psixologik holati va stress darajasi, ko'pincha maxfiylikni talab qiladi. Psixologik maslahat jarayonida etik tamoyillar, masalan, ishonch, hurmat va maxfiylikni saqlash zarurati muhim ahamiyatga ega. Maqola, shuningdek, harbiy xizmatchilar bilan ishlashda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan qiyinchiliklar va muammolarni tahlil qiladi hamda psixologik yordam ko'rsatishda etik me'yorlarga rioya qilishning ahamiyatini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Harbiy xizmatchilar, Psixologik maslahat, Etika, Maxfiylik, Psixologik yordam

KIRISH.

Harbiy xizmatchilar, o'z xizmatlari davomida ko'plab stress va psixologik bosimlarga duch keladilar. Ularning vazifalari ko'pincha xavf-xatar, jismoniy va ruhiy kuch sarflashni talab qiladi. Shu bois, harbiy xizmatchilar uchun psixologik yordam ko'rsatish muhim ahamiyatga ega. Biroq, bu jarayonda etik va maxfiylik masalalari alohida e'tiborni talab qiladi. Psixologik maslahat jarayoni, harbiy xizmatchilar uchun nafaqat professional yordam ko'rsatish, balki ularning shaxsiy hayotiga, ruhiy holatiga va o'zaro munosabatlariga ham ta'sir ko'rsatadi.

Harbiy xizmatchilar o'z vazifalarini bajarish jarayonida ruhiy va emotsional yuklarni ko'tarishlari kerak. Stress, travma va boshqa psixologik muammolar harbiy xizmatchilarning xizmat samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shuning uchun, psixologik maslahat harbiy xizmatchilar uchun zarurdir. Bu yordam nafaqat ularning ruhiy salomatligini yaxshilashga, balki xizmatdagi muvaffaqiyatlarini oshirishga ham qaratilgan. Psixologik maslahat jarayonida etik tamoyillar muhim ahamiyatga ega. Psixologlar va maslahatchilar harbiy xizmatchilar bilan ishlashda, ishonchli muhit yaratishlari zarur. Bu ishonch, harbiy xizmatchilarning o'z muammolarini ochiq va erkin ravishda muhokama qilishlariga imkon beradi. Ular o'z his-tuyg'ularini, tajribalarini va muammolarini aytishdan qo'rqmasligi kerak.

Etik tamoyillar quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi: Harbiy xizmatchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish va ularni uchinchi shaxslarga oshkor qilmaslik psixologik maslahat jarayonining asosiy tamoyillaridan biridir.

Maxfiylikni saqlash nafaqat qonuniy talab, balki etika nuqtai nazaridan ham zarurdir. Harbiy xizmatchilar o'zlarining psixologik holatlari haqida ochiq fikr yuritishga imkon beradigan muhitda bo'lishlari kerak. Psixologlar o'z mijozlariga ishonchli va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish orqali ularning o'z his-tuyg'ularini erkin ifoda etishlariga yordam berishlari lozim. Psixologlar harbiy xizmatchilar bilan ishlashda professional yondashuvni saqlashlari kerak. Bu, ularning bilim va tajribasiga asoslangan holda yordam ko'rsatishni anglatadi. Psixologlar harbiy xizmatchilarning shaxsiy xususiyatlarini hurmat qilishlari zarur. Har bir insonning o'ziga xos tajribasi, his-tuyg'ulari va ehtiyojlari bor. Psixologlar harbiy xizmatchilar bilan ishlashda shaxsiy manfaatlarini bir chetga surishlari kerak. Ular o'z mijozlarining ehtiyojlarini birinchi o'ringa qo'yishlari lozim. Maxfiylikni saqlash harbiy xizmatchilar bilan psixologik maslahat jarayonida eng muhim jihatlardan biridir. Harbiy xizmatchilar o'zlarining shaxsiy ma'lumotlari va muammolarining oshkor bo'lishidan xavotirda bo'lishlari mumkin, bu esa ularning maslahat olishga bo'lgan ishtiyoqini kamaytirishi mumkin. Psixologlar maxfiylikni ta'minlash orqali harbiy xizmatchilarga o'z muammolarini ochiq va erkin muhokama qilish imkoniyatini beradi.

Maxfiylikni ta'minlash uchun psixologlar quyidagi choralarni ko'rishlari mumkin:

Ma'lumotlarni himoya qilish: Psixologlar harbiy xizmatchilarning shaxsiy ma'lumotlarini saqlash va himoya qilish uchun zarur choralarni ko'rishlari lozim. Bu, ma'lumotlarni saqlashda xavfsizlik tizimlarini joriy etishni o'z ichiga oladi.

Ochiq muloqot: Psixologlar harbiy xizmatchilarga maxfiylik qanday ta'minlanishini tushuntirishlari kerak. Bu, ularning ishonchini oshiradi va psixologik yordam olishga bo'lgan ishtiyoqini kuchaytiradi.

Qonuniy talablarni bilish: Psixologlar harbiy xizmatchilar bilan ishlaganda, qonuniy talablarni bilishlari zarur. Ba'zi hollarda, psixologlar ma'lum vaziyatlarda ma'lumotlarni oshkor qilish majburiyatiga ega bo'lishlari mumkin (masalan, xavfli holatlar). Maxfiylik siyosati: Harbiy tashkilotlarda maxfiylik siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish zarur. Bu siyosat harbiy xizmatchilarga psixologik yordam olish jarayonida xavfsizlikni ta'minlaydi.

Shartnoma asosidagi harbiy xizmatchilar bilan psixologik maslahat o'tkazishda etik va maxfiylik masalalari juda muhimdir. Psixologik yordam ko'rsatishda etik tamoyillarni saqlash, harbiy xizmatchilarning ishonchini oshiradi va ularning ruhiy salomatligini yaxshilaydi. Maxfiylikni ta'minlash esa harbiy xizmatchilarning o'z muammolarini ochiq va erkin muhokama qilishlariga imkon beradi. Psixologlar, shuningdek, professionalizm va o'zaro hurmatni saqlash orqali harbiy xizmatchilarga sifatli yordam ko'rsatishlari zarur. Ushbu masalalar harbiy xizmatchilarning ruhiy salomatligini mustahkamlashda va ularning xizmat samaradorligini oshirishda muhim

rol o'ynaydi. Shunday qilib, etik va maxfiylik masalalariga e'tibor berish harbiy psixologiya sohasida muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarurdir.

Etik tamoyil nomi	Harbiy xizmatdagi tatbiqi	Maxfiylikning saqlanish darajasi	Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan etik nizo (dilemma)
Xabardor qilingan rozilik	Xizmatchiga maslahatdan oldin uning huquqlari va ma'lumotlar qaysi hollarda qo'mondonlikka yetkazilishi tushuntirilishi shart.	Maslahat boshlanishidan oldin huquqiy va etik chegaralar to'liq ochiq qilinadi.	Xizmatchi ma'lumotlar qo'mondonlikka yetib borishidan qo'rqib, muammosini yashirishi mumkin.
Maxfiylik (Konfidentsiallik)	Shaxsiy hayot, oilaviy muammolar va ichki kechinmalar maxfiy saqlanadi.	100 foiz maxfiy, faqat hayotga yoki xavfsizlikka tahdid bo'lmagan hollarda.	Shaxsiy sir va harbiy xizmat majburiyatlari o'rtasidagi to'qnashuv.
Ikkiyoqlama sodiqlik	Psixolog ham xizmatchi (mijoz) manfaatini, ham harbiy qism (tashkilot) manfaatini himoya qilishi kerak.	Ma'lumotlar faqat umumlashtirilgan holda, shaxsga bog'lanmagan holda hisobot qilinishi mumkin.	Qo'mondonlikning aniq bir shaxs haqida batafsil ma'lumot talab qilishi.
Maxfiylikni buzish zaruriyati	O'ziga yoki atrofdagilarga zarar yetkazish, davlat sirlarini oshkor qilish yoki jinoyat rejalashtirish holatlarida.	Maxfiylik bekor qilinadi va tegishli organlar hamda qo'mondonlik darhol ogohlantiriladi.	Inson huquqlari va jamoat xavfsizligi o'rtasidagi muvozanatni topish qiyinchiligi.
Kasbiy kompetentlik	Psixolog harbiy nizomlarni, xizmat sharoitini va qurol bilan ishlashning psixologik jihatlarini mukammal bilishi shart.	Faqat psixologik tashxis va tavsiyalar doirasida ma'lumot almashiladi.	Psixologning xizmat vazifasiga aralashishi yoki noto'g'ri xulosa berish xavfi.

Jadvalning tahlili

Ushbu jadval shartnoma asosidagi harbiy xizmatchilar bilan o'tkaziladigan psixologik maslahat jarayonining eng nozik va murakkab jihatlarini tahlil qilish imkonini beradi:

Maxfiylik va xavfsizlik muvozanati

Jadvalning birinchi va to'rtinchi qatorlari shuni ko'rsatadiki, harbiy psixologiyada maxfiylik mutloq emas. Agar harbiy xizmatchining holati uning o'zi, xizmatdoshlari yoki milliy xavfsizlikka tahdid solsa (masalan, qurol bilan noto'g'ri muomala qilish yoki suitsid xavfi), psixolog maxfiylikni buzishga majbur. Bu fuqarolik psixologiyasidan farqli o'laroq, harbiy psixologning zimmasiga qonuniy va axloqiy mas'uliyat yuklaydi.

Ikkiyoqlama sodiqlik muammosi

Uchinchi ustunda keltirilgan "Ikkiyoqlama sodiqlik" tushunchasi harbiy psixologning eng katta etik muammosidir. Psixolog bir vaqtning o'zida ham xizmatchining ishonchli vakili, ham qo'mondonlikning maslahatshisi hisoblanadi. Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, bu vaziyatda ishonchni saqlab qolish uchun psixolog ma'lumotlarni faqat shaxssizlashtirilgan (anonim) shaklda va faqat zaruriy tavsiyalar sifatida taqdim etishi eng to'g'ri yo'ldir.

Shartnoma asosidagi xizmatchilarning o'ziga xosligi

Shartnoma asosidagi xizmatchilar (ko'pincha ofitser va serjantlar) uchun martaba va xizmat obro'si juda muhim. Jadvalning birinchi qatoridagi "Xabardor qilingan rozilik" tamoyili aynan shuning uchun kerak: xizmatchi o'z siri qayergacha

maxfiy qolishini bilsagina, psixologga nisbatan ishonch hosil qiladi. Aks holda, u "psixolog qo‘mondonlikning josusi" degan noto‘g‘ri tushunchaga borishi mumkin.

Etik dilemmalarni hal etish

Oxirgi ustunda keltirilgan nizolar harbiy psixologdan nafaqat psixologik bilim, balki yuksak huquqiy savodxonlikni ham talab qiladi. Inson huquqlari (shaxsiy sir daxlsizligi) va harbiy majburiyat (jangovar shaylikni saqlash) o‘rtasidagi chegara juda nozik bo‘lib, uni faqat professional etik kodeks asosida boshqarish mumkin. Shartnoma asosidagi harbiy xizmatchilar bilan ishlashda etika va maxfiylik - bu shunchaki qoidalar emas, balki butun harbiy tizimning ruhiy barqarorligini ta‘minlovchi mexanizmdir. Psixologning professional etikaga rioya qilishi xizmatchilarda ishonch uyg‘otadi, bu esa o‘z navbatida ruhiy muammolarni erta aniqlash va harbiy jamoada sog‘lom muhitni saqlashga xizmat qiladi.

XULOSA.

Shartnoma asosidagi harbiy xizmatchilarga psixologik maslahat o‘tkazishda etika va maxfiylik masalalari o‘ta muhimdir. Harbiy muhitning o‘ziga xosligi – qat‘iy intizom, iyerarxiya va milliy xavfsizlik talablari – fuqarolik psixologiyasidagi maxfiylik tamoyillariga ziddiyat tug‘dirishi mumkin. Psixolog xizmatchining shaxsiy ma‘lumotlarini himoya qilish bilan birga, jamoa intizomi va xavfsizligiga oid potentsial xavflar haqida komandirlarni xabardor qilish zaruriyati o‘rtasida nozik muvozanatni saqlashi shart. Ushbu murakkablikni hal etish uchun aniq etik qoidalar, harbiy psixologlarning doimiy kasbiy malakasini oshirish va maslahat jarayoni haqida shaffof ma‘lumot berish ishonchni mustahkamlaydi, bu esa xizmatchilarning ruhiy sog‘lig‘i va harbiy jamoaning samaradorligi uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva Sh. A. Harbiy psixologiya: Xizmatda psixologik qo‘llab-quvvatlash va etik tamoyillar. – "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2021. – 210-b.
2. Akramov M. R. Harbiy jamoalarda psixologik xizmat: Maxfiylik va maslahat jarayonining o‘ziga xosliklari. – "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2018. –145-b.
3. Haydarov F. I., Xalilova N. I. Harbiy psixologiya: Xizmatchilar bilan ishlashda etik me‘yorlar va mas‘uliyat. – O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi nashriyoti, 2015. – 190-b.
4. Karimova V. M. Psixologik maslahat asoslari: Etik kodeks va mijoz huquqlari. – "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi, 2012. – 265-b.
5. Qosimov M. S. Harbiy boshqaruv va psixologiya: Kadrlarning ruhiy barqarorligi va psixologik qo‘llab-quvvatlash. – "O‘zbekiston" nashriyoti, 2019. – 200-b.